

...vask dan razen nedelj in praznikov.
...dally except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredništvo in upravljalni prostor

2007 E. Lawrence Ave.

Office of Publication

2007 South Lawrence Ave.

Telephone, Rockwell 4804

TO-YEAR XXIV.

Cena lista
je \$0.00

Entered as second-class matter January 28, 1910, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

Chicago, Ill., torek, 10. novembra (November 10), 1931.

Subscription \$0.00
Yearly

STEVE.—NUMBER 263

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

Progresivci za vladno intervencijo v krizi

...ljanja o depresiji je raz-
...da soglašajo o potrebi
...ne akcije. — Ljudje se
...v slumske distrikte.
...Hooverjev "biroj za opti-
...nem" deželo le zavaja

Washington. — (FP) — Na se-
...zasišanju in preiskavi o
...darski krizi je bilo razvid-
...da so progresivci v obeh
...prišli do zaključka, da
...vladna intervencija v sedanji
...prva potreba, da se izve-
...delo iz kaluže. To je dal
...meti senator La Follette,
...jih preiskave, ko je zasli-
...al dr. John A. Ryana, kateri
...urjal zvezno apropiacijo
...milijard dolarjev za javna
...in direktno podporo brezpo-
...ni.

Ryan, odličen ekonom in
...duhovnik, je rekel, da
...milijonov brezposelnih,
...njih deset milijonov dela
...del časa. Rekel je, da tudi
...izmed zadnjih potrebuje
...podporo, ker ne zaslužijo niti
...potrebnejše stvari. Vlada
...amortizirala bonde z zvi-
...jem davkov na velike dohod-

...Premijalev sem," je segel
...senator La Follette,
...je šel naš takozvani na-
...zaključki dvajset ali tri-
...let, ko sem slišal izpovedi
...des Perkinsove, da se de-
...vračajo v prenatrpane te-
...mentne hiše (v New Yorku)
...naraščanju bolezni med
...poselnimi družinami. In ko
...govor Jane Adamsove po-
...o veliki miseri, ki podi-
...nazaj v slumske distrikte,
...služim, kam jadrano. Ali
...dostigli točko, ki zahteva
...podzemanje drastično akcijo
...tazimo to nekontrolirano
...akcijo, ki se širi v tej deže-
...je vprašal Ryana.

"Absolutno," je slednji odgo-
...il in trpko pristavil, da je in-
...venientnost visokih vladnih u-
...nikov do takojšnjih potreb
...takočega ljudstva "domale-
...kriminalnost." Glede bahavo-
...trgovinskega tajnika, ki je
...el, da bo vsota \$12,000,000,
...njo zbira v New Yorku, za-
...ovala, da ne bo nikdo trpel,
...Ryan rekel, da Lamontova
...ni nič drugega kot "pod-
...stina nepoštenost ... hokus
...in žongljanje s številka-
...fakti o žalostnem položaju
...delavstvom v njeni državi.
...nem letu je delavstvo v dr-
...New York izgubilo na pla-
...\$850,000,000. Kot nadome-
...ja pa so lanske zimo najbolj
...ni med bednimi prešli od
...nih akcij in milošinskih
...nizacij je \$35,000,000.

Dna je tudi izpovedala, da se
...kloze družin vrača v tene-
...tarna poslopja v New Yorku,
...bila že pred 30 leti razgla-
...za nesani tarina po mestnih
...stih. Med njimi tudi zelo
...nja bolezni. In ko je bila
...rana, je je z zdravstvenega
...danja podpora neza-
...na, je pritrnila.

...to pre-kavo bo senator La
...teto napravil delo, katerega
...bil moral Hoover že davno in
...podzati potrebno akcijo.
...na, ki se pred odsekom razvi-
...pokaže, popolno disloka-
...gospodarskega življenja in
...nem tudi, da krize ne bo kma-
...tace.

...Standard Statistics,
...reja nesladna statistična in-
...cija v delu, je navedel šte-
...pogov, ki so potrebni za
...ljanje razmer v prihodnjih
...mesecih. "Ampak teh pogo-

jev ni na vidiku," je rekel. Izra-
...zil je mnenje, na podlagi pre-
...loženih faktov, da bo zelo mno-
...go let, predno se bo dežela iz-
...velika iz krize.

La Follette vodi zaslisanje o
...predlogi za ustanovitev zvezne-
...ga ekonomskega sveta in svrhu
...kontrolne gospodarskega življe-
...nja, kar naj bi obvarovalo de-
...želo pred nadaljnjimi krizami.
...Predloga bo prišla pred novi
...kongres.

Mirne volitve v Argentini

Izgleda, da bo Justo bodoči pred-
...sednik argentinske republike

Buenos Aires, Argentina, 9.
nov. — Včeraj so se tukaj vršile
...splošne volitve za predsednika
...republike, člane kongresa in dru-
...ga uradnike, od katerih se prič-
...kuje, da bodo spet vzpostavili
...ustavno vlado.

Izjemno stanje je bilo prekli-
...cano, volitve so se vršile mirno
...in vojaštvo ter policija, ki je bi-
...la mobilizirana, da prepreči mo-
...robitne izgrede, ni imela nika-
...kega posla.

Predsedniška kandidata sta
...bila general Augustin P. Justo,
...ki ga je imenovala konservativ-
...na koalicija, in Lisandro de la
...Torre, voditelj liberalne koali-
...cije. Prva poročila iz volilnih
...distriktov kažejo zmago
...konservativnega kandidata.

Ugrabitelj organizatorja še vedno na prostem

Lawrence, Mass. — Pobojniki,
...ki so nedavno uprli sociali-
...stičnega organizatorja Lester
...Shulmana, še niso bili prijeti in
...aretirani, docim je bilo sedem
...tekstilnih stavkarjev, ki so vo-
...dili protestne demonstracije pred
...hišo George Averyja, katerega
...so osumili zveze z ugrabljivci, po-
...slanih v zapor.

Leonard Green je bil obsojen
...na šest mesecev zapora, ostali
...pa vsak na en mesec in plačitev
...stroškov.

"Smejte se", pravi Insull

Chicago. — "Naše ljudstvo bi
...ne smelo gledati situacijo tako
...pesimistično," pravi Sam Insull,
...kralj javnonapravne industrije.
..."Smejte se nekoliko," dostavlja.
...Insull se lahko smeje, ker nje-
...gove industrije še vedno računajo
...predkrizne cene.

Letalska nesreča

Washington, D. C. — Dva mo-
...ža in petnajstletni deček so se
...ubili, ko je potniško letalo tre-
...ščilo na tla na tujaknjem leta-
...lišču. To je že tretja letalska ne-
...sreča v zadnjih dveh dneh v bli-
...žini Washingtona. V teh nesre-
...dah je devet oseb izgubilo živ-
...ljenje.

Tajfun napravil veliko škodo na Filipinih

Manila, 9. nov. — Najsilnejši
...tajfun v zadnjih letih je včeraj
...pridirjal nad otok Luzon in na-
...pravil ogromno škodo na planta-
...žah sladkornega trsa in riža.
...Komunikacijske zveze so bile
...pretrgane več ur.

GIFFORD SVARI AMERIŠKO LJUDSTVO

Dokler ne bo "zaupanja", tudi ne
...bo prosperitete, pravi Gifford-
...ov odbor

Washington. — (FP) — Hoo-
...verjev propagandistični odbor,
...poznani tudi kot odbor za brez-
...poselnostno pomoč, kateremu na-
...čeljuje predsednik telefonskega
...in telegrafskega trusta Walter
...S. Gifford, je te dni napravil lek-
...cijo ameriškem ljudstvu, ker
...jemlje denar iz cirkulacije in ga
...skriva v temnih kotih, starih no-
...gavcih, polomljenih pečeh in sa-
...jastih dimnikih.

Bankirji računajo, da je bila
...odtegnjena iz prometa skoro e-
...na milijarda dolarjev, kar jih
...bolj boli kot pa milijarda dolar-
...jev, katero so vlagatelji izgubili
...v bančnih polomih. Zanje je tu-
...di odgovorno, da so ljudje izgu-
...bili zaupanje, katero mora biti
...vzpostavljeno, pravi Giffordov
...odbor, predno se bo vrnila pro-
...speriteta.

Odbor urgira ljudi, naj prično
...z "normalnim nakupovanjem in
...s tem služijo svojim interesom,
...patriotizmu in humanitarnosti o-
...benem." Tudi pravi, da današnji
...sistem ne more funkcionirati, a-
...ko nimajo finančne in kreditne
...institucije trdnega zaupanja. To-
...rej kdor je patriot, ta ve kaj mu
...je storiti: pokazati mora vse za-
...upanje.

Ampak resnica je, da tudi med
...bankirji manjka tega zaupanja
...in ravno tako tudi med multimi-
...lijonarji, ki čepijo na kupih zla-
...ta, ki so kot bi ga vržili v cirkul-
...cijo. To je bilo razvidno pose-
...be no zadnje spomlad, ko je vlada
...izdala bonde v vsoti 800 milio-
...nov dolarjev in je kar čez noč
...prilezlo iz tajnih kotov šestkrat
...več denarja kot ga je vlada po-
...trebovala.

Tudi je gotovo to, da ta denar
...ni bil v posesti delavcev in far-
...marjev, ki imajo — v svojo ško-
...da — vse preveč zaupanja v "fi-
...nančne in kreditne institucije"
...ameriških bankirjev.

Prosperiteta bi se veliko prej
...vrnila, ako bi Giffordov odbor,
...v katerem so izven Greena in
...Matt Wolla najtežji kapitalisti,
...delal za vzpostavitev nakupo-
...valne moči delavstva, ki je v za-
...dnjih dveh letih izgubilo, po po-
...ročilu vladnega biroja, 40% na
...plačah v primeri z letom 1929.

Vrnitev te nakupovalne moči
...in ne redukcije mezd je ključ do
..."normalnega nakupovanja" in
..."zaupanja". Za vzpostavitev pr-
...vega ali drugega bo pa zelo več
...let, predno postaneta del "ame-
...riških institucij". Mnogi sploh
...dvomijo, da se bo to zgodilo v ti-
...stih meri kot je obstajalo pred
...sedanjo krizo.

Posebna značilnost v tej lek-
...ciji proti odtegotanju denarja iz
...prometa je zavita grožnja po in-
...flaciji. Ako se bo kriza vlekla še
...par let, kar je mnenje mnogih
...ekonomov, bo tudi Amerika stala
...pred sličnim problemom kot sto-
...ji Anglija. In gotovo pa, ako pri-
...de do temeljitega akrahiranja v
...zapadni Evropi, kjer imajo ame-
...riški kapitali investirane mili-
...jarde kapitala.

Kampanja za re-dukcijo mezd

Železničarji se pripravljajo na
...boj. Mezde so previsoke, pravi
...predsednik železnice

Chicago. — (FP) — Vodi-
...telji železniških bratovčin in u-
...ni pazno motrijo gibanje za re-
...dukcijo mezd na zapadnih želez-
...nicah.

Definitivna znamenja kažejo,
...da zapadne železnice skupno z
...vzhodnimi pripravljajo organi-
...ziran napad na razni standard.
...To potrjujejo razne izjave, ki so
...jih v zadnjem času podali želez-
...niški magnati. Železničarji ne
...bodo držali križnega rok in bodo
...odgovorili z odločno akcijo.

Illinois Central železnica ni
...prvi v zadnjih petdesetih letih
...izplačala dividend, ne radi po-
...manjkanja fondov, temveč zato,
...da bo ta argument rabila kot
...propagando za uspešne reduk-
...cije.

Chicago & Great Western je
...že namignila o redukcijah. Njen
...predsednik je ta dni izjavil, da
...je bila kompanija prisiljena zni-
...žati plače uradnikom in sedaj
...pridejo na vrsto delavci. Slično
...izjavo je podal tudi W. G. Bird,
...upravitelj Chicago & Alton že-
...leznice.

Impozantno grazenovanje ruske revolucije

Več kot milijon ljudi se udeležilo
...proslav štirinajstletnice okto-
...berske revolucije v Moskvi.

Vlada razglasila dvadnevno
...praznovanje po vsej Rusiji.
...Komunistična delegacija je in-
...ozemnima sodelovalce pri prosla-
...vah

Moskva. — Militaristična ala
...sovjetske Rusije je prošlo soboto
...paradirala na Rdečem trgu pred
...Leninovo grobnico in proslavljala
...štirinajstletnico boljševiške
...revolucije. Poleg vojaštva se je
...zbralo na trgu na stotine de-
...lavcev, ki so prepevali revolucio-
...narne pesmi in pozdravljali so-
...vjetske voditelje, kateri so stali
...na balustradi Leninove grobnice.

Ta proslava rojstva sovjetske
...Rusije je bila največja demon-
...stracija v zgodovini Moskve tako
...po obsegu in navdušenju. Več kot
...milijon ljudi se je udeležilo pro-
...slav, med njimi številne delega-
...cije iz drugih držav. Ceremonije
...so trajale ves dan in pozno v noč.

Na tisoče vojakov in ogromna
...mnostva ljudi je poslušalo govor
...vojnega komisarja Klementa Vo-
...rošilova, ki je izjavil, da sovjet-
...ska Rusija kaže drugim narodom
...pot do mira in blagostanja.

"Mi vodimo svet v smernicah
...miru, toda naši delavci in kmet-
...je so s svojim vstrajnim delom
...dokazali, da lahko zmagujejo v
...vojnah kakor tudi v mirnih in-
...dustrialnih borbah," je dejal Vo-
...rošilov. "Mi moramo biti pri-
...pravljeni na obrambo delavske
...države proti zunanjim sovra-
...nikom, ki se valed desperatne
...ekonomske krize združujejo pro-
...ti nam."

Vojaške demonstracije so
...bile impozantne. Kavalerija, in-
...fanterija, artilerija in tanki so
...se pomikali mimo Leninove grob-
...nice, nad njihovimi glavami pa
...so brneli vojaški aeroplani.

Vojaštvu so sledili civilisti, no-
...se v rokah rdeče zastave in sli-
...ke sovjetskih voditeljev. Na za-
...stavah so bili napisali v ruskem,
...angleškem, nemškem, turškem
...in kitajskem jeziku: "Naj živi
...svetovna revolucija!"

V pohodu ruskih delavcev so
...korakale komunistične delegaci-
...je iz Združenih držav, Kanado,
...Norveške, Švedske, Francije,
...Belgije, Holandske, Španske in
...Mongolije.

Diktator Stalin je stal v sre-
...dini sovjetskih voditeljev, pred
...katerimi so vojaki in delavci pa-
...radirali. Drugi, ki so stali na ba-
...lustradi Leninove grobnice, so
...bili predsednik Kalinin, premij-
...darju Molotov in Nikolaj Bukha-
...rin. Navzočnost Bukharina je
...bila presenečenje, kajti on je iz-

JAPONCI BOMBARDIRALI KITAJSKI DISTRIKT

Ameriško vojaštvo pripravljeno
...na akcijo. — Obnovitev so-
...vražnosti v severni Mandžu-
...riji

Peking, 9. nov. — Vesti iz ki-
...tajskega vira se glase, da so ja-
...ponske čete v Tientsinu danes
...zjutraj pričele z bombardira-
...njem kitajskega dela mesta in
...pri tem ubile štiri Kitajce in ra-
...nile enajst drugih.

Peking, 9. nov. — Trifosob-
...oboroženih civilistov se je ude-
...ležilo izgrede v Tientsinu, kar
...je dovelo do bitke, v kateri je
...bilo več ljudi ubitih in ranjenih.
...V akcijo je bila povzvana posad-
...ka ameriške infanterije, ko je
...oborožena mnostva napadla do-
...mačo polje. Governor Chang
...Haueh-liang je poslal vojaške
...čete v Tientsin, da vzpostavijo
...red.

Ameriško vojaštvo čaka pove-
...lja od poveljnika James D. Tay-
...lorja. Italijanske in francoske
...čete, ki varujejo lastnino svojih
...državljanov, so tudi pripravlje-
...ne stopiti v akcijo, ako bo po-
...treba.

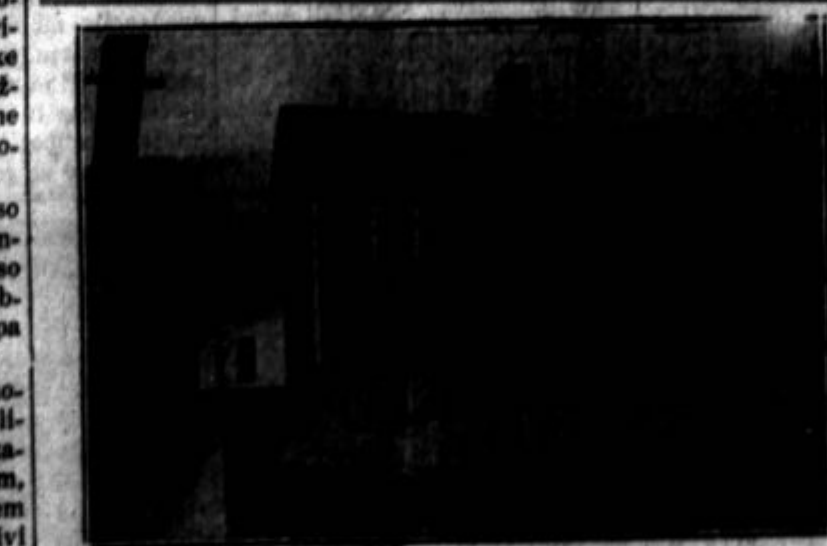
Izvor izbruhov ni bil pojas-
...njen, toda kitajske avtoritete
...pravijo, da so Japonci razdelili
...orožje med civilno prebivalstvo,
...da provocirajo izgrede.

Mukden, Mandžurija, 9. nov.
— Valje poročilo iz japonske-
...ga militarističnega urada, da
...prevladuje mir na bojni fronti
...ob reki Nonni v severni Mandžu-
...riji, se druga vesti glase, da so
...kitajske čete pod poveljstvom
...generala Ma-Can-jana ponovno
...okupirale prejšnjo bojno črto na
...severnem bregu reke in zapo-
...dile japonske vojske na drugo
...stran. Vesti dalje javljajo o o-
...strijh spopadih, v katerih je bilo
...večje število vojakov na obeh
...straneh ubitih.

Japonski vojaški voditelji pri-
...čakujejo napada s kitajske stra-
...ni. Razdalja med obema armada-
...ma je krog šest milj. Kitajci i-
...majo krog 12,000 vojakov. Ja-
...ponci pa nekaj nad pet sto.

Obstreljevanje japonskih vo-
...jaških letal v prošli tridesetni
...bitki, od katerih so se morali
...štirje spustiti na zemljo, je u-
...trdilo Japonce v mnenju, da Ki-
...tajci dobivajo pomoč od Rusije,
...kajti Kitajci ne posedujejo to-
...pov za obstreljevanje letal.

Tokio, 9. nov. — Is polurad-
...niš krogov poročajo, da se Ja-
...ponska ne bo uklonila zahtevi
...Lige narodov glede evakuacije
...Mandžurije do 16. novembra in
...da bo raje izstopila iz Lige na-
...rodov.

Prizor iz Hariana, Kentucky, kjer je bila stavka rudarjev in
...mnogo stavkarjev je obloženih umora.

Deževni nalivi ukinili promet v Panamskem prekopu

Balboa, 9. nov. — Vsa meha-
...nična tudeša, s katerimi se po-
...nata Panamski prekop in čigar
...zgradba se smatra za višek in-
...ženitstva, so bila brezmočna
...proti posledicam večdnih de-
...ševnih neviht. Vse promet v pre-
...kopu je bil ustavljen radi na-
...rastle vode.

Nacionalisti pozvali Gandija domov

Britske avtoritete v Indiji ob-
...tolene, da rabijo zatiralno tak-
...tiko proti indijskemu prebi-
...valstvu. — Možnost obnovitve
...kampanje civilne nepokorščine

Bombaj, Indija, 9. nov. — Iz-
...javljajoč, da je britska vlada
...ignorirala zahteve glede neod-
...visnosti Indije, je Indijski na-
...cionalistični kongres kabliral
...Gandiju, da je njegova navzoč-
...nost pri nadaljnjih posvetova-
...njih konferenca "okrogle mize"
...nepotrebna in ga urgiral, naj se
...takoj vrne domov.

Daal je kongres prepustil kon-
...čno odločitev tega vprašanja
...Gandiju, je eksekutivni komitej
...sprejel resolucijo, v kateri na-
...glašajo, "da mahinacije britske
...vlade ne smejo spraviti indijs-
...kega ljudstva s prave poti, tem-
...več se mora organizirati in pri-
...praviti na združenost in efektivno
...akcijo."

Kongres je dalje apeliral na
...Gandija, naj prekliče namerava-
...no potovanje po Evropi in naj se
...vrne v Indijo brez odlašanja.
...Kot razlog navaja zatiralno tak-
...tiko britskih avtoritet v Indiji,
...ki jo rabijo proti delavcem in
...kmetom v Bengaliji, od severno-
...zapadni fronti in v drugih dis-
...triktih.

London, 9. nov. — Po spreje-
...mu klabligrama od Indijskega
...nacionalističnega kongresa je
...večje število indijskih delega-
...tov, ki se udeležujejo konferen-
...ce "okrogle mize," odšlo v Ox-
...ford, kjer je imel Gandi svoj
...govor, da se posvetuje s njim
...o nadaljnjih korakih.

Gandi sam je večkrat pouda-
...ril, da trati svoj čas v Londonu
...po nepotrebnosti, kajti konferen-
...ca ni do sedaj pokazala še no-
...benega uspeha. Kljub temu je
...na sestanku s MacDonalandom ob-
...ljubil, da bo ostal v Londonu do
...konca konference, ki se najbrž
...zaključí 28. novembra.

Ko je bil vprašan, da li namer-
...ava obnoviti kampanjo civilne
...nepokorščine, je Gandi dejal:

"Ako Anglija ne bo odstopila
...od svojega stališča napram za-
...htevam za neodvisnost Indije,
...tedaj se moramo pripraviti na
...težke čase." Te besede se sma-
...trajo za zagotovilo, da bodo in-
...dijaki nacionalisti urenili
...grožnjo, ki so jo še večkrat iz-
...rekli, ter obnovili kampanjo ci-
...vilne nepokorščine.

Vlada je instruirala svojega
...delegata v Ženevi Kenkija Yo-
...šizawa, naj protestira pri Ari-
...stidu Briand, predsedniku Sve-
...ta Lige narodov, ker je Liga po-
...stala orodje protijaponske pro-
...pagande v razširjenju govorice,
...da je Japonska zasegla dohodke,
...ki jih Kitajska prejema od mo-
...nopolu soli v Mandžuriji.

IZ STAVKE TEKSTILNIH DELAVCEV V LAWRENCU

Od 24,000 stavkarjev je organi-
...ziranih polovica v treh unijah.
...— Izid boja odvisen od podpo-
...re. — Zadruga pomaga stav-
...karjem

Lawrence, Mass. — (FP) —
...To mesto je znano vsem, ki se
...zanimajo za delavske boje, radi
...velikih in krvavih stavk tekstil-
...nih delavcev v preteklosti. Do ve-
...like stavke je prišlo l. 1912, ka-
...tero je vodila I. W. W. in za ka-
...tero se je radi njene spektaku-
...larnosti podjetnikov zanimal ves
...delavski svet Amerike. Zadruga
...velika stavka je bila l. 1919. Tu-
...di o tej so časopisi poročali s ve-
...likimi naslovi.

Sedanja stavka ni po obsegu
...nič manjša, ker so prizadete ve-
...činoma vse predelnice in je na
...stavki 24,000 delavcev, ki se bo-
...rijo proti 10% redukciji.

S stališča delavskega organi-
...zatorja je najbolj zanimiva ra-
...di treh uni, ki so aktivne v njej
...in največ pa radi neodvisne uni-
...je, ki se je izmčila v trebuhu
...kompanijske unije in ki med
...stavkarji rapidno pridobiva na
...vplivu. Staje štiri tisoč članov,
...komunistična en tisoč in United
...Textile, pridružena k A. D. F.,
...pa šest tisoč.

Med neodvisno in United Textile
...unijsko do sedaj še ni prišlo do
...frikcije in v marsikem skupno
...nastopata. Ni pa samskrat 44 u-
...panja, da bi se združili, kar na-
...odvisneji insistirajo na indu-
...strijske forme, med tem ko je
...United Textile strokovna organi-
...zacija. Komunisti se si veliko
...prisiljevali, da bi absorbirali ne-
...odvisno unijo, kar se jim pa ni
...poorodilo, ker so po izjavi nekoga
...njene voditelja preradikalni.

Komunistična unija tudi med
...stavkarji nima tistega vpliva kot
...ga je imela ob začetku stavke,
...ker je situacija prešla v roke
...druhih dveh organizacij. Vidno
...je tudi, da ima neodvisna Ame-
...rican Textile Workers unija za-
...enkrat še najboljše izgleda, da
...pridobi večino stavkarjev na svo-
...jo stran.

Potek in zaključek stavke pa
...bo največ odvisen od podpore, ki
...bo prišla od zunaj. Prav za prav
...bo to vprašanje odločil, ali bo-
...do stavkarji poraženi ali smago-
...viti. S tem v zvezi igra valno
...vlogo tukajšnja pekarska zdru-
...ga, ki gre stavkarjem močno na
...roko. Dala jim je na raspolago
...svojo dvorano, delavci pa so ob-
...ljubili peči kruh brezplačno. Le
...moke potrebujejo. V ta namen je
...zadruga sklenila obrniti se na
...vse zadrugne organizacije v A-
...meriki, da prispevajo moko ali
...pa denar v to svrhu, nakar bi na-
...bavila moko na debelo.

Incidentno je bila ta zadruga
...rojena kot rezultat stavke iz le-
...ta 1919 — edina delavska pridob-
...bitev, ki se je ohranila v sadnjem
...desetletju v tem mestu.

V stavki so aktivni tudi soci-
...alisti in liberalci. Ti elementi se
...dosedaj še niso izrekli ne za to
...ali drugo unijo in sodelujejo s
...neodvisno unijo kot z unijo Ame-
...riške delavske federacije.

Zahteve obeh uni so: Odpo-
...klje redukcije; proučitev vseh
...faktorjev s osirom na plačilno
...lestvico; takojšnja zaposlitev
...stavkarjev po starih mezdah;
...privolitve na pogajanja s posa-
...meznimi družbami in končno,
...nobene diskriminacije radi uni-
...skih aktivnosti.

Swope nasprotuje La Follettevo načrtu

Washington, D. C. — Gerard
...Swope, predsednik General E-
...lectric Co., je v svojem govoru
...pobjal predlog senatorja La-
...Folletta, ki predvideva ustano-
...vitev ekonomskega sveta za sta-
...biliziranje industrije in zaposle-
...nosti. Rekel je, da bi ustanovi-
...tev nove federalne organizacije
...ustvarila nove probleme, ki bi
...bili še bolj resni kot tisti, kate-
...re hoče rešiti.

Delavske demonstracije v Berlinu.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASLO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE ZVEZE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Subscription rates: for the United States (except Chicago) in Canada \$6.00 per year, Chicago and Czecho \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) in Canada \$6.00 per year, Chicago and Czecho \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

One dollar per copy. — Manuscript will not be returned.

Advertising rates on agreement. — Manuscript will not be returned.

Address: 2557-59 South Lawrence Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

133

Datum v oglepisu na primer (Oct. 31. 1933), poleg valnega črtna na naslednjem, da vam je, s tem datumom poštita naša. Ponovite jo pravilno, da se vam list ne izgubi.

Moralne obligacije

Poročali smo že o Gerardu Swopu in njegovem načrtu privatnega, kompanijskega zavarovanja delavcev proti brezposelnosti. Swope, predsednik General Electric Company v New Yorku, je eden izmed onih "novih" kapitalistov, ki čutijo, da Amerika se ne bo izognila socialnemu zavarovanju delavcev. Enkrat mora priti. Kongres bo prej ali slej moral sprejeti sistem zavarovanja delavcev proti brezposelnosti, nezgodam, boleznim in onemoglosti na stare dni. In da to prepreči ali vsaj zlače, je Swope naenkrat začutil "moralne obligacije" do delavcev. Po njegovem mnenju so privatne industrije, oziroma lastniki industrijske "moralno odgovorni" za materialni položaj svojih delavcev in kadar jim ne morejo dati dela, jim morajo dati denarno podporo.

Stari kapitalizem ni čutil nobene odgovornosti te vrste. Njegova edina obveznost je bila, da je plačal delavcu čim več denarja, da bi imel dela, ki ga delavci vrgel na cesto in potem se ni več brigal zanj. Novi kapitalizem, ki ga predstavlja Swope, Ford in še par drugih, pa meni, da bi se moral nekoliko pobrigati tudi potem, kaj dela delavec na cesti. Swope predlaga, da se vse industrije organizirajo za kompanijsko zavarovanje. Vsaka industrija naj dobi podporni sklad, v katerega plačujejo delavci in družbe in iz katerega naj delavci, kadar so valed depresije ob delo, prejema vsaj polovico prejšnje plače.

Marsikdo bo rekel, da je to bolj kot nič. Tudi nekateri "naprednjaki" se navdušujejo za Swopov načrt. Tudi oni, ki so proti "dolu" v Ameriki, so za ta načrt in kompanijsko "dolo". Čudno, kako nekateri ljudi hitro izpodnese.

To, kar priporoča Swope, je industrijski fevdalizem, pure and simple. Namesto države prevzamejo industrijski magnati socialno zavarovanje pod svojo kontrolo in razpolagajo z njim po svoji mili volji. Delavci nimajo pri tem načrtu nobene kontrole, nobene besede. Plačevati morajo, kar jim delodajalec naloži in vzeti toliko, kolikor jim da. Kje so garancije, da bodo vsi deležni podpore? Kje je jamstvo, da ne bo večje število delavcev odslavljenih "po lastni krivdi", valed česar izgube podporo? Prva stavka, v katero bodo prisiljeni iti, jim lahko odnese vse pravice do podpore. Kje je tu delavska pravica? Skratka, Swopov načrt pomeni nove obligacije za delavce — novo sužnost.

Socialno zavarovanje, ki je količkaj pravično, more upeljati in voditi le federalna vlada, ki vsaj teoretično predstavlja ameriško ljudstvo. Sklad tega zavarovanja se mora zbirati iz davkov na industrije in dobiček, v odobru pa, ki kontrolira ta sklad, morajo biti zastopniki organizirani delavci in industrije. To bi bila le prehodna reforma, ki se lahko uvede še danes, toda dobra in potrebna.

Kadar bodo v kongresu možje, ki se bodo zavedali odgovornosti in obligacij, ki jih ima vlada za blagostanje ljudstva in ki ne bodo več verjeli v bunk, da demokracija zahteva, da vsakdo sam zase skrbi — bo socialno zavarovanje sprejeto. Za take ljudi v kongresu pa morajo delavci sami poskrbeti. Do danes jih še nimajo.

Francija in skandinavke dežele so se do te jeseni dobro otepile brezposelnosti, a zdaj so tudi one zapadle krizi. Danes je samo v Franciji okrog 650,000 delavcev brez dela in 2,500,000 je le deloma upošlenih. Ampak Francija ima — kakor vse evropske dežele — socialno zavarovanje in brezposelnosti delavci ne bodo tako prizadeti kakor so v Ameriki, kjer so prepuščeni privatni dobroti. Francoski kapitalizem je tudi bolan kljub temu, da ima velik kup zlata.

Naši "napredni" v Clevelandu priznavajo, da so oportunisti. To se pravi, da "grede z razmerami" — ne proti razmeram — kajti to se najbolj izplača. Kakor kaže! Kadar bo pokazalo, da bodo socialisti zmagali, pojdejo pa z njimi. Prej ne! Drugi naj delajo, borijo se in zmagojo — oni še pridejo potem k polni mizi. Tako je najbolje. Saj je — za ljudi, ki so brez načel. Čemu se potem še pričakoj?

Glasovi iz naselbin

Zanimive beležke iz raznih krajev

(Dopisovalci in poročevalci domaćih virov, ki jih Prosveta primača davno v koloni "Glasovi iz naselbin," naj vcelj podpišejo svoje polno ime in naslov, kar naj znači, da jamčijo za svoj prispevek. Poročila in dopisi naj bodo jedrasti, kratki in resnični; opisani morajo biti v dostojnem tonu. Na anonimna pisma in dopise se ne bomo odzivali.)

S predavanja

Springfield, Ill. — Na predavanju, ki ga je imela sodruginja Ana P. Krasna, je bila prav lepa udeležba. Vsi so z zanimanjem poslušali njen govor. Saj ima pa tudi tako prijeten nastop in njen govor je prepričevalen, da bi jo človek še dolgo poslušal; želeli bi, da bi nas še kdaj posetila. Prišlo je tudi veliko rojakov iz drugih naselbin — iz Virdena, Auburna, Lincoln in Girarda in so se vsi pohvalno izrazili, da jim ni žal, da so se udeležili tega sestanka. Po predavanju je bilo pa vse veselo razpoloženo, za slovo stano pa še mr. in mrs. Dixser zaplesala umetni ples.

Klub št. 47 JPS se vsem prav lepo zahvaljuje za tako lepo udeležbo, tudi tistim, ki so pomagali, da je bilo vse potrebno narajeno. Nepriljetno pa je bilo, da je imela mrs. Krasna tako razdeljene nastope, da je že morala biti drugi dan na 1. novembra v La Salle, Ill.

Da smo bili delj časa skupaj, smo jo spremlili v La Salle v družbi John Gorška st. in John Gorška ml., ki nas je peljal in njegove žene. Ko smo prišli v Oglesby, so nas tam že pričakovali člani obeh klubov, iz La Salle in Oglesbyja, pri družini Pohar, kjer so nam prav dobro postregli. Zvečer smo se tam udeležili njih priredbe; imeli so zelo veliko udeležbo (seveda je tam veliko več Slovencev kot v Springfieldu) in je tudi s. Krasna imela precej daljši govor; njen nastop so zelo odobraval. Imeli so tudi igre "Damočlejev meč," ki so je prav dobro uprizarili.

Po igri smo šli vsi v spodnje prostore, ki so bili to pot malo tesni. Pojmanili so, da niso pričakovali tolike udeležbe, drugače bi najeli zgornjo dvorano. Imajo lepo dvorano in sploh vse prostore, tako da so res lahko lasallski Slovenci ponosni na svoj Dom. Rekli so tudi, da če bi v teh časih gradili poslopje, da ne bi zmogli kaj takega. Nekaj pa se nam videla tam, kar me je spomnilo na staro domovino. Namreč igrali so na harmoniko in vse starokrajake komade, pa so jih plesali mladi še bolj kot starejši. Niso nič "kikali," da ne znanjo po starokrajake plesati, in slovenska govorica se je slišala med mladino pogosto; medseboj so kar slovensko govorili. To je nekaj redkega, posebno ker že takorekto stari mislimo, da smo že poamerikanjeni.

Bilo je še skoraj dve zjutraj ko smo se domislili na spanje. Ana Krasna je šla k Poharjevini v Oglesby, ml. pa k Haptnanovim in Kotarjevini. Drugo jutro smo se prav zaspani spomnili, da je čas nazaj v Springfield, da se zopet udamo v vsakdanjo prostornost, bila dobra ali slaba. Vse je in zabavo, ki smo jo imeli med lasallskimi rojaki in prijatelji, bomo ohranili v prijetnem spominu.

Predno smo se odpeljali nazaj, smo si še ogledali znameniti državni park "Starved Rock," ki je nekaj imenitnega, ker nosi znače indijanskega prebivalstva; imajo še sedaj izdelane ja-

me v skalovje, kjer so se skrivali pred sovražnikom. Zelo lep pogled je z vrha skale v daljavo. Videla sem ga že drugič, prvič spomlad, a tudi v jeseni se nudi lep razgled po velikem drevju, ki ga narava počasi spreminja v zlato-zemeno odejo, katere se bolj in bolj meša med še zeleno listje, letos še posebno, ker še ni bilo mraza, da bi uničili zelenje. Vidi se kot bi bilo še rmenno cvetje med zelenimi listi.

Obljubili smo, da nazaj grede običemo še s. A. Krasno in druge prijatelje, kar nam pa ni bilo mogoče. Zato se najlepše zahvalimo vsem, ki so nam bili tako postrežljivi; hvala tudi članom obeh klubov, ki so nam nudili obilo zabave. Moj mož in jaz jim želiva vsestranski uspeh, sodruginji Krasni pa, da bi vztrajala na delu in ostala zvesta delavskemu gibanju, ker takih žensk bi potrebovali še več Slovenci v tej deželi. — Julia Krmetič.

Vesti iz Sheboygana

Sheboygan, Wis. — Sam ne vem, kje bi začel, pri repu ali pri glavi. Poročati imam dosti, pa sem vedno mislil, "ah, bo še kak drugi, morda 'Strigelj'." "Krtiča," "Poročevalec" ali kdo drugi, katerih je več. Saj včasih je bilo mnogo zanimivega v Prosveti iz Sheboygana.

Vreme imamo zares lepo, kar je v precejšnji pomoč brezposelnim in sploh vsem delavcem. Delo je pri nas skoraj pod ničlo; kder dela, je sročeno, na en način, pa ne ve kaj zasluži in kdaj bo poslan domov. Plače so nizke, cenne življenjskim potrebščinam pa vedno iste, nekatere še dražje. Brezposelnost je velika, kar kolkortoliko povzroča, da nastajajo tu in tam prepripi med družinami. Naši gostilničarji ga točijo še vedno po stari ceni. Grozdje je bilo letos zelo poceni. Če si slučajno prišel v dotiko z rojaki, nisi čul drugega kakor: "Po čem si ga dobil, pa koliko si ga zapravil?" (Vasja za enega vemi; da ga ni nič.) Ako pa kdo omeni kaj o delavskih razmerah in o našem časopisu, boš pa dobil: "Kaj mi čejo kajenje, kaj bom kajenje pil in jedel?"

Torej ni čuda, če so slabi časi. Vaa krivda vial na naši strani. Ko bi se delavstvo zavedalo, kdo smo in kakšna moč je v naših rokah, ob pravih časih, bi ne bili danes to kar smo.

Posebnihi novice ni. Tu pa tam vedno kateri umrje, med njimi je tudi rojakinja Jospina Androja. Vzrok smrti sušica. Zaprška hčerko, staro devet let, katere, kakor se čuje, tudi ni pri dobrem zdravju. Star pogovor pravi: pustimo mrtve v miru. Ker se pa po naselbin čujejo vsakovrstne govornice, naj pa še javnost sva, kaj vega so zmogne naše "kray-jepotičarke." Pokojna rojakinja je bila prece poznana tudi med drugim narodom, kar je povzročilo, da se je pred dobrim letom ločila od moža. Ves ta čas, do pred enim ali dvema mesecema je živela sama. Bolezen, kateri je podlegla, jo je majn ali več vedno napadala in ves ta čas so jo imele naše "potičarke" v drugačni luči. Ker se je stanje bolezni

zabavalo, je napravila oporoko, v kateri (kakor sem čul) si je želela biti pokopana civilno na mestnem pokopališču. Do tu vse dobro, kakor hitro se je (ali so) zvedelo, da ima precejšnjo vsoto denarja, hajd na noge, naše tete! Tukaj je groš! In tako so jo pregovorile, da se je stvar rešila po cerkvenem obredu in a tem prikrajšalo zapuščnino za lepo vsoto denarja.

Tu je zopet dokaz, česa so vsega zmogne naše botrice, ako gre za korist cerkve. Takrat pozabijo na svojo preteklost in grda početja napram drugim. Njih geslo je: za grešnike moliti, dolžnikom odpustiti, ako je groš. Amen. — X. M.

Naše težave

Finleyville, Pa. — Po dolgih sedmih letih se spet enkrat oglašam v javnosti, da bodo moji znanci vedeli, da se še nahajam v tej novi svobodni deželi, ki danes ni več svobodna. Tednik "Glas Svobode" je že davno prenehal izhajati in svoboda je tudi že davno šla od nas — vzeli so jo nam milijonarji.

Delavske razmere, pri nas? Te so od njuh. Sužnosti so podobne, ne pa delu. Pa še slabše. Človek dela po 18 dni v mesecu — pa dobi celih — reci in zapisi \$12.52 (dvanaest dolarjev in dva in pol deset centov)! To je naša peča! Seveda ni vsem enako. Jaz, recimo, se ne morem veliko pritoževati, kajti niti v sužnost me ne vzejemo!

Nekateri tukajšnji rovi delajo po 3 do 4 dni v tednu, nekatere pa tudi vsak dan. Delavcev pa toliko, da kar mrgloli. Poleg tega je veliko premožarjev na prihranki. Vsi smo člani N. M. U. Prihranki so pošili, od nikjer ni pomoči, s kolokto ni tudi nič!

Lepo se zahvaljujem rojakom v Claridgu in White Valley, Pa., ki so mi priskočili na pomoč in mi šli na roke s prispevki. Posebno hvala rojaku Petru Lazarju — za papriko, ki me še sedaj peče.

Hoover je rekel pred letom in pol, da se mora vrniti pričakovanost prosperiteta v 60 dneh. Pa je že 19 po 60 dni in prosperiteta še od nikoder ni! No, sedaj se spet bliža čas, ko bomo imeli priliko zajeziti belega osla, ker nas je stari slon močno stresel na svojem trdem hrbtišču.

Delavci, zbudimo se in uravnajmo na volitvah tako, da bo prav za nas, za delavce. Organizirajmo se v enotno fronto, stopimo v eno vrsto in oddajmo naše delavske glasove možu, ki bo delal za naše delavske interese! Čas, skrajni čas je, da se prebudimo iz trdega spanja.

Frank Pernisek.

Primerake novice

Dne 19. okt. so se vršili pred goričkim kazenskim sodiščem štirje procesi, od katerih sta bila dva političnega značaja. Goričan Ludvik Pekniker je bil obsojen na 9 mesecev ječe in na strogo politično nadzorstvo, ker se ni ravnal po določilih policijskega svarila. Cirilu Bertonu, 19-letnemu mladniku iz Kanala, ki je bil pred kratkim obsojen na eno leto in dva meseca ječe, ker se je upri karabinerjem in vzklikal prota oblastem, je bila kazen v prizivu znižana na 10 mesecev zapora. Karlu Rusjanu, ki je bil pred dnevi zaradi kršitve določb policijskega svarila obsojen na 14

Dr. Jose M. P. Cammarano, novi mehliški poslanik v Združenih državah.

mesecev, je bila kazen na njegov prisiljena na 10 mesecev. Na pet mesecev ječe pa je znižana Antonu Bajtu, ki je bil pred kratkim obsojen na 10 mesecev ječe, ker je skušal skrivaj zbežati preko meje.

Po zadnjem ljudskem šteju je v Trstu med 250,157 prebivalci stalno bivaajočih tujcev okoli 8000, in sicer: Jugoslovanci okoli 2800, Avstrijci 1600, Grki 1200, Čehoslovanci 800, Poljaki in Nemci par stotin, Madžarov 300. Na dan šteta 21 aprila so bile navzoče tudi male skupine raznih drugih narodnosti iz inozemstva.

V reški svobodni coni cvete tihotapstvo, kakor se je pričakovalo. Te dni so prišli reški policijski organi na sled večji skupini tihotapcev in njihovih odjemalcev. Ovarjenih je okoli 50 oseb z Reke, iz Ike, Materije in Kosine. Za tihotapstvo so določene ostre kazni. Obdolženci čaka dolgi zapor in obsojeni bodo na globo, ki utegne znašati, kakor napoveduje "Vedetta", okoli 27 milijonov lir.

Z vseh strani Istre prihajajo poročila o težkih gospodarskih razmerah. Letina je neugodna. Na Porečini so kmetje precej živeli, sedaj jedo enkrat na dan, pa še takrat malo in slabo. Istrski vinogradniki bi rad takoj prodali svoje vino, kakor je bilo nekaj mogoče, ali zapra so mu dobra stara razpečevališča in hudo konkurenco mu dela italijansko vino. Tako so istrske kleti še vedno polne starega vina. Reka bi lahko pozobala precej istrskega grozdja ali prometne prilike so tako slabo urejene, da prihaja italijansko grozdje preko Ankone prej na reški trg kakor pa istrsko iz sosečine.

Pristen ameriški račun

Mr. Greenhaw v New Yorku je doživel v 70. letu zakonsko nesrečo. Njegov prijatelj Thierly mu je zapeljal poprej zvesto ženo. Prevarani mož je vložil tožbo za ločitev zakona in zapeljivcu predložil račun za odškodnino v znesku 175,000 dolarjev. Terjatev vsebuje naslednje postavke: "Kvarni vpliv na mojo ženo \$25,000, njena izgubljena ljubezen 25,000, njena uničena morala \$50,000, javna sramota in neprijetnosti \$25,000, hudobno rovarjenje zoper zakonsko srečo \$25,000, uničen družinski življenje \$25,000.

Upam, da bo ugodila sodna oblast mojim skromnim zahtevam," sklepa tožitelj.

Umetnost dolgega življenja

Statistike trdijo, da doseže med osebnimi moškega ali ženskega spola ena roba 90 let. V srednjem veku je znašala povprečna starost ljudi samo 20 let, v Indiji pa še dandanes komaj 26 let. Sredi prejšnjega stoletja je povprečna življenjska doba Evropejcev v civiliziranih državah znašala 40 let, pa 58 let. To je posledica nove higijene in medicinske znanosti, ki je spoznala, kako ne vlogo imajo bakterije pri kroničnih n jih in smrti.

Ali bo povprečna življenjska doba, ki se kakor smo že dejali, danes 58 let, še večja? To je gotovo. Treba je samo, da se ke mase še bolj vzgojijo v pogledu zaščite boleznimi. Nekdanje "šibe božje", pod katerimi so ljudje umirali v milijonskem številu, pr. kuga, so izgubile svoj pomen in lahke čemo, da večina ljudi umre "individualno" smrti.

Umetnost dolgega življenja ni po d nji stopnji znanosti nič težkega. Istovetno z umetnostjo zaščite pred boleznimi.

Seveda, marsikdo bo vprašal, kakšen sel ima podaljševanje življenja, če življenjske starosti ne more razvijati tiste aktivnosti kor v mladosti. To nas postavlja pred vnanje tako zvane "otrdelosti" možganov, povzročajo večina spremembe v krvnem toku. Mnogi znanstveniki trdijo da so bakterije, ki jih je najti v črevesju poleg apnenja šil med glavnimi povzročitelji njaja. Strupi teh bakterij povzročajo motno krvnem obtoku. Torej bi bilo treba najti merna sredstva zoper njih delovanje in nje bi napredovalo vsaj veliko počasneje, se ne dalo že popolnoma ustaviti.

Srčne bolezni in bolezn obisti sp med najhujše vzroke smrti. Stojimo v dol se množijo bolezni zaradi degenerirajočih trdnih organov. Isto velja za raka, ki seva v prvi vrsti starajočih se ljudi. Ceste se da ugotoviti šele po smrti, da jo je povzročila srčna bolezen, ki jo je pokojni znanec ali ki je eploh ni čutil. Če bi se dal pravdo prelakati zdravniku, bi lahko še dolgo živ.

Obolenja šil, obisti in nekih vrst rak stavljajo celo na potomehi sledove, ki jih gre preizeti. Zdravniška preiskava v tak primerih, tudi če se nam vidijo malenkostnikar ne more škodovati.

Odrasle osebe, ki trpijo zaradi pomane vega notranjega izločevanja tako zvane ti ne zleže, se nagibajo k abnormalnemu pot teže, postanejo duševno lene in počasne. Če, ki se rode brez tiroidne zleže, se ne razjo normalno niti telesno niti duševno. Ose je majhni, neinteligentni pritlikavci, kre Kretenizem se da odpravljati vsaj delno dajo otroku pošteno tiroidno substance; ko zvanim tiroksinom postopkom pa e normalno stanje doseči skoraj popolnoma da mora trajati postopek vse življenje.

Služna žleza in njena sekrecija sta v zi s človekovo rastjo in postavo. Abnorm aktivnost te žleze povzroča, da otrok nena po vršaje, če je pa izločevanje nedostotno otrok ne more prav vzrasti. Ranjenje ali lenje te žleze povečuje žejno in vodi isto do izrednega izločevanja seči.

Kakor je videti iz teh primerov, je nost naravi iztrgala že marsikakšno skriv Mnoge se še upirajo razlagi, a ni dvoma jim pride znanost prej ali slej do živega bi bo umetnost dolgega, svežega življenja po nekoč dejstvo dolgega, svežega življenja.

Podaljšajte misli, skrajšajte stav

Trebitve jezika je še vedno na mestu. Ilikokrat slišim po gostlinah: makaroni! segediner golaš, beštek, v vsakdanjem pot ku: nergač itd. Neki naš književnik pise rati se, ko bi lahko našel obilo domačih b n. pr. prišlihno sevesti, pačiti se, prenav se, prenevati se, semiti se... Naš pur seveda ne gre tako daleč, da bi prevajali na tragedijo s kozloglasovanjem" kot stari spiaci, ali kakor pri dunajskem "Kikeriki" je svoj čas predlagal za klavir nepregledno vanko: Schwarzweisfingerklipperklapper ten. Za današnje življenje je neprimkladno bi vlačili tako dolge makarone po ustih. bi prišli, če bi Los Angeles morali naziva prvotnem imenu El Pueblo de Nuestra Se la Reina de Los Angeles de Porciuncula! narod okrne tolikšne stvore, n. pr. pri prižnica iz pridiznica, postolka (pri Brezn postovka), ki je v Beli Krajini še pustolo Zlasti romanski jeziki z veseljem rabijo gozloznice, n. pr. francoski cine ali cinem cinematographie itd. Lafcadio Hearn se je celo izjavil, ko ga je njegov učenec Bin U japonaki pisatelj, vprašal za svet glede angleških poskusov: "Nikoli ne rabite ločne besede, ako morete najti enozložno, enako dobra. Pomnite, da v obče najk besede imajo največ smisla." Enako sta zavzame Breznik, ki pravi v svoji slovnici 132: "Mnogo glagolov VI. vrste ima tudi ke v V. vrsti z istim pomenom, n. pr. ur in urejavati. V takem primeru je bolje k krajsko obliko, tedaj: izvažati, naznati pokušati, posabljati, obsojati (ne: izvaž itd.)." Le nekaj zgledov, vmes po IV. v bližati (približevati), veseliti (razveselje določ(ev)ati, razloč(ev)ati, obkrož(ev)ati, roč(ev)ati, spremlj(ev)ati, izposoj(ev)ati, glaš(ev)ati, pretres(ev)ati, lajšati (olaj ti), daljšati (podaljševati), deliti (podel ti), vršiti (izvrševati), širiti (razširjati ti), vršiti (izvrševati), širiti (razširjati ti).

Vojnega tajnika Pata Hurleyja pozdravljajo vojaški aeroplani na povratku s Filipinskih otokov, kamor je šel, da najde vzroke za odklonitev neodvisnosti Filipincem.

Tone Seliskar:

PAVLA

Ni bil vojak iz pojoče čete, ni bil prelepi fant njenih devičanskih sanj, za katerega je hranila svojo nedolžnost, ni bil Anza, ki je v Holandiji. Sedaj pa leži na postelji, strta, po-teptana in sad one pošastne noči se ji grize v trebuh.

Vzdignila se je, zakrčila v noč in če bi ga dosegla s svojimi zobmi, bi ga pregrizla, ter izgrizla iz sebe seme hudičeve.

Gospod in gospa sedita za mizo in obedujeta. Še vedno sta sprta. Gospa nosi sama na mizo, v kuhinji je vse tiho. Gospoda se polahča nemir.

— Kje je Pavla? vpraša svojo ženo.

— Slabo ji je, reče gospa.

Molk. Molče jesta. Gospod skriva opre-za po svoji ženi in ne najde ničesar, česar se ni bil opazil na njej. Včasih si je zaradi Pavle malce izpraševal vest, toda je vse to tako na-kratko opravil sam s seboj, da je bila tista idilična epizoda le čisto samoumevna točka v njegovem življenju, zaradi katere ni nikomur podajati račune. Čemu se neki sploh vzemir-ja zaradi deklet? Vraga, ni bil prvi, ne bo zad-nji, ki tako dela. Sicer pa ni bilo to nikako razmerje, niso bili nikoli intimni odnosi, prav nič srčnih zapletajev — kako tudi, do svoje dekline vendar ne bo gojil sentimentalne ljubezni. Tisto, kar je bilo — na, prava reč, ženske so pač za to, da jih rabimo. Pogledal je še enkrat svojo ženo. Da, prav ničesar ne ve!

Gospa pa le ni mogla molčati.

— Če govorim sedaj s teboj, ne govo-rim, kakor da bi že pozabila tvojih krivičnih besed. Le zaradi Pavle. Nekaj bo treba ukre-niti!

— Kaj? — Kaj se je zgodilo?

— Noseča je.

Gospoda je za hip zabele, pa se je domi-alil, da mora biti baš sedaj ravnodušen in trd.

— Tedaj ji odpovej službo!

— Ampak pomisli, kaj bo z dekletom!

Kam naj gre?

— Mar misliš, da bo ostala pri nas? Ne, ne, nikakor ne! Naša hiša ni zavod za pokvar-jena dekleta, ni porodišnica!

— Ne bo no tako neumljen! Zaradi te-ga dekleta se ni pokvarjeno! Imela je pač smo-lo. Mislija sem že, ko bi jo poslali k doktor-ju?

— Ali si ob pamet?! Naj se zgodi kaj in deklet vrže vso krivdo na nas. Sicer pa nič sen-timentalnosti! Takoj mora iti, plačati ji za me-sec vneprej. Če ji daš nekaj kovačev več, je vse, kar moremo storiti.

Gospe leze počasi v razum in že se ji zdi njegovo mnenje pravilno. Saj res, s tako žen-sko v hiši je hudo. Je pridna, krotka — am-pak takole je nemogoča. Malo težko ji je ven-darje nagnati človeka iz hiše, pahiti ga tako-rekoč v obup. Ampak njena čustva so le še skromni ostanki, odmevi iz romanov, moralni predsodbi boljše družbe pa, v kateri živi, so lažji. Bolj praktični in lažje izvedljivi! V mi-slih si že sestavlja pismo, ki ga bo poslala ma-teri, da pravzaprav to ni nič hudega, da je pač nesreča in kadar da bo konec, da pride lahko nazaj...

— Meni je prehudo. Ti ji povej! je de-jala po dolgem premišljevanju.

Hodil je nemirno sem in tja. Bil se je za-mislil in je prealil njene besede.

— Ti ji povej. Jaz ne morem. Rada sem

jo imela, tako mi je težko srce. Bila je tiha in ponižna...

— Da, povedal ji bom!

Pavla je vstala s postelje. Slabost je po-jenjala, počutila se je zopet zdravo in krepko za delo. Obraz ji je bil še malce bled, oči še vlažne od solz in glava jo je bolela od prečute noči.

Ko je hotela iti v kuhinjo, je stopil v nje-no sobico gospod. Njegov obraz je bil resen, strog, oči so očitovala samozavest in žgočo kru-tost, da se je Pavla zgrozila in kakor prepla-šena senička zlezla v kot.

— Torej, Pavla, ker je tako z vami, mo-rate iti. V knjižico sem vam napisal najboljši spričevalo. Gospa je pisala materi tako, da ne bo preveč preplašena. Tu imate plačo za dva meseca.

Pavla se je pogrezala v neko otopeno bol, ki jo je bolj in bolj grabila. Sedaj stoji pred njo oni, ki ji je vžgal znamenje sramote in ne-sreče. Tu pred njo stoji hudaoba, ki je kruta in velika, ogromna, da sega do stropa in njen glas je kakor aikanje kače, ne, kakor grom, ki se vali iz neba.

Povesila je glavo kakor obojenka pred sodnikom in arce ji je govorilo, da je treba prositi milosti in usmiljenja. Tiho, šepetajoče je dahnila in se zbala celo tega tihega svojega glasu:

— Gospod, kaj ste mi storili...

Gospod je stisnil obrvi, zapri je vrata za seboj in tudi njegov glas je bil tih, sikajoč, oster in trd, da so se zadržale besede v živo meso.

— Ničesar! Prav ničesar! In kakor se le drznete podvomiti v te besede, vam ne bo nihče verjel, jaz pa vas bom zaradi obrekova-nja tiral pred sodnika! Vi ste dekla, jaz pa sem oblast in pravica bo na moji strani! Po-spravite in pojdite!

Stal je pred vrati vse dotlej, dokler ni bila gotova. Ko je hotela h gospe po slovo, ji je odprl hišna vrata in jih zaklenil za njo.

Mati je brala pismo, ki ga je poslala gos-pa in ga je čitala dvakrat, trikrat, bralala si je vnute oči, ki so se venomer solzile, ter je sedla na klop, zakaj noge so se ji zamajale, iz glave kakor da ji uhaža razum, z dlanjo si je brisala potne srage s čela, potem je pogledala v sliko svete Terezije, ki je visela nad mizo ter v kipec Jezusa-deteta, pa ju ni mogla prav razločiti. Svetle lučke so ji migetale pred oč-mi kakor koblice na senozi, roke so se same od sebe sklenile in ustnice so se pričele premi-kati, sprva kakor da bi hlipale po sapi, potem umirjeno, in čez čas se je razlegel njen glas zamolklo od zakajenih lesenih sten ter je v mraku, ki se je razlezel skozi majhna okna, za-lastno vokal po luči in utehi:

— Sveta Terezija in ti, Jezus moj, stojta ob strani grešnici moji hčeri, in če je potreba, udarita mene, njeno staro mater, ter pošljita kaznen nad mesto, ki jo je pogubilo, še bolj pa name, ki sem jo silila tja, nesrečnico!

V daljavi je reznil v noč žvižg vlaka, ki se je vil po dolini, ponoči kakor svetel trak, dr-drajoč skozi temo. Sto metrov pod kočo je ležala vas in skozi okna hiš so brlele luči, za-daj za cerkvijo je ležalo pokopališče in skrom-ni spomeniki so bili v jasni mesečni noči kakor čreda belih ovčič, ki se ponižno pase na trav-niku.

(Dalje prihodnjič.)

B. Br.: Poglavje o državljan-ski vzgoji

Prijatelj, ki mnogo potuje in pozna širni svet skoro bolje od svoje ožje domovine, mi je oni dan pripovedoval zanimiv dogo-dek. Res se je dogodil v Ame-riki, vendar pa ta okolnost ni-kakor ne zmanjšuje njegovega globokega vzgojnega pomena. V knjigi za državljanstvo vzgojo bi moral biti ta dogodek naveden kot vzgled za odnos med ob-lastjo in upravo. Bogve kaj sva se vse pogovarjala; beseda je dala besedo in ker sem se v svoji vročernosti močno pulil za na-še uredbe rodne evropske celine, mi je kratkoma zabrusil:

— Kaj boš govoril. V Evropi se celo vsak železniški sprevodnik čuti kot predstavljena oblast potujočega občinstva. Pri nas je to dedičina iz prejšnjih nemških časov in vrag vedi, kako je to, da se je ne moremo ofresti.

— Saj je nekakšna oblast, reci-mo: vsaj zelo nizek in ponižen predstavitelj železnične oblasti.

— Dvojka brate. V državljan-skem pouku dobila nezadostno. Železnica ni oblast, financa ni oblast, tudi sodišče ni oblast in sama sv. cerkev ni oblast. Vse to spada le pod pojem uprave, pa naj še tako čisto čista, da so bili pri taki in taki priliki navzoči predstavitelji oblasti. Pri tem so

našteti med zastopniki oblasti redno visoki železničarji, poštar-ji, davkarji in alicni sicer vsega spoštovanja vredni predstavi-telji naših koristnih občestvenih upravnih institucij.

— Hm. Seveda. Ali mi jim pač pravimo oblast.

— Ne pravimo jim samo, mar-več to tudi tako pojmuemo, se je bojimo, jo gledamo postrani in škodujemo tako sebi in nji. V nas je krivda. Uprava se zaveda, da je uprava, mi pa ji sami daje-mo značaj oblasti, ker po nem-škem vzorcu ne moremo biti brez varuha. Ko uprava vidi, da si želi-mo oblasti, postane sama ob-last. Odnosaji so potem taki: Mi se spotikamo ob njo, ona pa nas trapi, ker hočemo za vsako ceno obetiti teži oblasti, ne pa ugod-ja uprave.

— Dobro, ali mislim, da je tako na vsem božjem svetu in da dru-gače sploh biti ne more.

— Castitam ti. Državljan tvoj-e vrste so poguba za državo, kajti gotovo ni nje interes, da ima sa-me obskurante v svojih vrstah. Ti so zapreka vsemu napredku in razvoju, oni so trdnjava reakci-onarnosti.

— Hvala.

— Ni za kaj. Ampak ti praviš: Na vsem božjem svetu je tako. Jaz pa ti pravim, da ni. Poslušaj, kaj sem v tem pogledu doživel v brazovski Reno-San Francisco, v Ameriki, ki nam je lahko v ma-lolokateri stvari vzgled. V mojem kupeju je sedel trgovski potnik s

sedmimi kovčgi vzorcev in z voznim listkom do končne posta-je. Od Rena dalje je postal ne-koliko nervozen in poslal je črne-pa sprevodnika. Ko je prišla "oblast," jo je prosil, naj ga o-po-zori, kadar bomo na postaji ... recimo ji Hicksville.

— Zal, gospod. V Hicksville naš ekspress ne ustavlja, ga je po-učil sprevodnik. "Saj imate voz-ni listek do konca."

— Da, vzel sem ga do konca, ker bom v Hicksville le danes po-poldne, jutri pa se odpeljem da-je.

— Ze, ze, gospod, ali ta vlak se tu ne ustavi.

— Oprostite, tega nisem vedel. Ali pogledajte: Imam sedem kov-čgov vzorcev, brzojavka je tu, da me pričakujejo, obeta se mi dober posel, ki ga ne smem za-muditi," je prepričeval potnik sprevodnika.

— "Kratko in malo," sem prekinil pripovedovanje, "vlak se seveda kljub kovčgom in brzojavki ni ustavil. Kje bo poanta pripove-sti."

— Zadel si jo dečko. Sprevodnik ni bil oblast, bil je uprava, pa je razlojal pametno: Kovčgi, brzo-javka, posel. Jasno kakor beli dan: vlak se je ustavil in potnik se je izkrcal s svojimi kovčgi.

— "Ni mogoče," sem vzklilnil v začudenju.

— V Evropi gotovo ne, tam pre-ko luke pa vlada nazor, da običlo služi ljudem, ne pa železniškemu pravilniku in voznemu redu.

Ob besedah "služi pravilniku" se mi je zablistalo v glavi. Kje za vraga sem že rabil to nepoveč-no frazo?

— "Čakaj, nečesa sem se spom-nil," sem začel hitro. "Tudi jaz državljan—obskurant sem že i-mel nekoč to bizarno misel o službi pravilniku."

— "Tu v Evropi?"

— "Da. Pri nas na Dolenjskem. Daj, da ti povem."

— "Le. Močno me zanima, kar se zgodi na Dolenjskem."

Peljal sem se iz dolenjske me-tropole s potniškim avtom. Pred Orehovoce je križkote in tam bi bil rad izstopil, da si prihranim pot dobre četrt ure iz Orehovice nazaj. Pa sem se obrnil na spre-vodnika, naj da ustaviti na križ-potju, da izstopim...

— "Ze vem. Dovolil ti je, avtomo-bil je moderno ardestvo in tvoja dogodka ni pravi raudan k moji."

— "Čakaj, boš videl, da je, pa še kakšen. Sprevodnik mi je nam-reč dejal, da sredi poti avto ne sme ustaviti in da moram neizo-gibno do Orehovice. Moledoval sem, kakor se spodobi državlja-nom pred oblastjo, oblast pa se je zapela in se postavila v trdo pozo, sklicujoč se na obratni pra-vilnik. Vsi, da sem se zjezil in morda je ravno temu pripisati, da sem nezavisno od tvoje ame-riške modrosti mislil z lastno ob-skurantako glavo ter zadril na oblast:

— "Komu pa služite, za svetlo kriščevo voljo, pravilniku ali ob-činstvu?"

— "Ali nisem junaško povedal? Kaj misliš, ali sem uspel?"

— "Kolikor jaz poznam oblast, nisi. Morda pa je mislila logično, se pregrešila proti pravilniku ter ugodila potniku."

— "Motiš se. Ni ugodila. Bila je razžaljena in je voz še bolj po-gnala, da bi nikakor ne mogel skočiti na cesto. Hodil sem nazaj, nosil kovčeg, vesel, da jih ni se-dem in dež je miril in hladil mo-jo besnost. Premočen in blaten sem prišel domov."

— "Na lastni koži si občutil mo-drost uprave, ki misli, da je ob-last. Tej lepi figuri se pravi "argumentum ad kominem," je dejal Američan in je zadnje tri besede zapel v stilu cerkvene pe-smi.

— "Ameeen," sem pa isti način odpel, globoko preverjen, da bo res ostalo na vse vekov veke.

Slab posel

Klobasar ima nov avto.

Klobasar povzici prašiča.

Sredi ceste.

Kmet pridirja.

Rjove in kolne.

"Pomirite se, mož," reče Klo-basar in potegne denarnico. "E-vo vam dva tisoč za prašiča."

— "Dva tisoč? Piškavih dva ti-soč, ko sem predvčerajšnjim do-bil za starega očeta dva tisoč pet sto!"

Tri glavne reči

Pri akušnji v vaški šoli vpraša nadzornik Pepčka:

— "Koliko reči je treba pri kr-stu?"

— "Tri," se odreže Pepček.

— "Kaj?" se nadzornik začudi.

— "Ali si pozabil, kako piše v ka-tekizmu? Dve reči: Voda in bo-ža beseda."

Pepček: "Pa emere? Kako bo-ste brez njega krščevali?"

NAROČNIKI POZOR!

Znamenje (Oct. 31, 1931), po-menl, da vam je naročnina po-tekla ta dan. Ponovite jo pra-vočasno, da vam lista ne usta-vimo. Ako lista ne prejmete, je mogoče ustavljen, ker ni bil plačan. Ako je vaš list plačan in ga ne prejmete, je mogoče ustavljen valed napačnega na-slova, pišite nam dopisnico in navedite stari in novi naslov.

Naši zastopniki so vsi dru-štveni tajniki in drugi zastopni-ki, pri katerih lahko plačate na-ročnino.

Naročnina za celo leto je \$6.00 in za pol leta za \$3.00. Člani SNPJ doplačajo \$4.80 za leto, za pol leta \$2.40.

Za mesto Chicago in Cicero za leto \$7.50, pol leta \$3.75, za čla-ne \$6.30.

Za Evropo stane za pol leta \$4.50, za vsa leta pa \$9.00.

Tednik stane za Evropo \$1.70. Člani doplačajo samo \$1.00 za poštnino.

Mladinski List stane za celo leto \$1.20.

Naročnina lahko tudi sami pošljete na naslov:

Upravištvu "PROSVETA"

2657 S. Lawndale Ave., Chicago

Vrtovi na strehah

Nikjer na svetu niso stavbišča menda tako draga kakor v New Yorku. Draginja stavbišč je pa imela za posledico, da zidajo v New Yorku kolikor le morejo na višavo ("nebotičniki"), na strehah visokih in dandanes tudi nižjih hiš pa imajo že povsod vrtove, kar nam omogoča novi način zidanja z betonom ravne strehe.

Tako se razvija New York šele v najnovejšem času v pravo-cato "vrtno mesto," prej pa so rabili ravne strehe kvečjemu za sušenje perila.

Predvsem pa je podnebje po-gnalo Newyorčane na strehe. Podnebje v New Yorku je pre-cej vlažno in poletna vročina je napravila to podnebje kar ne-znosno. V takih soparnih nočeh so se zlasti matere z malimi ot-roci začele zatekati na strehe v hlad in svež zrak, materam so pa kmalu sledili tudi drugi rodbinski člani. Spali so tik ob dim-nikih in zjutraj so bili ljudje pač spočiti, toda vsi — sajasti.

Podjetni Amerikanci pa so kmalu začeli ravne plošče vi-sokih streh izkoriščati še za druge namene. Prvo, kar so napra-vili na strehah, so bila ogrom-na zabavišča. V New York prihaja dan za dnem na tisoče tu-jcev, ki niso zvečer vedeli, kam naj se denejo v neznanu vroči-ni. Vsi ti ljudje so kar trumo-ma drli na strehe, kjer so v hla-du uživali svojo zabavo.

Na strehah so kmalu začeli delati umetne votline in barva-ste vodomete. Prvi "vrtovi" so bili vsi narejeni iz umetnih cvet-lic, toda dolgo ni trajalo, ko so začeli napeljavati na strehe pra-vo vrtno zemljo, kamor so na-

sadili prave cvetlice. Med cvet-lice pa so postavili mize in stole in tako so nastali sredi najbolj obljudenega dela New Yorka no-vi, lepi vrtovi.

Seveda so mogli lepoto in pri-jetnost pravih vrtov na strehah spočetka uživati samo bogatini. Polagoma pa so tudi revnejši ljudje prišli na svoj račun, ker so razna kulturna društva pri-čela na strehah otvarjati knjiž-nice, ponekod pa tudi velika jav-na kopališča.

Strehe pa izkoriščajo tudi "mali ljudje." Neka ženska je dala napraviti na strehi svoje hiše pravi zelenjadni vrt, poleg tega pa ima na strehi še celo le-tovišče: šotor, mizo, stole in kar je potrebno za bivanje zunaj. Neka druga rodbina pa je dala postaviti na streho še trinad-stropno leseno barako s 6 soba-

dan?

Otolkljaji hitro ozdravi- —le vprašajte kakega rokoborca

Rokoborci znajo, kaj je naj-boljše proti otokljajem. Otol-kljaj potrebuje zdravilnih belih krvnih stanic — ki jim zdravnik pravi *leucocytes*. Sloan's Lin-iment privablja polno teh krvnih stanic za obnovo telesnih tkani.

Bolečine hitro izginejo, ko b-
ite Sloan's. Bogata zaloga kr-
pa ozdravi otokljaj in izvine.
Sloan's se sedaj rabi v 13 m-
jonih hiš. Kupite svojo st-
klenico še danes, 35c.

SLOAN'S LINIMENT

STAR IN ZVESTI PRIJATELJ

je ta poznana banka vsem svojim odjemalcem, katerim vedno rada pomaga in daje nasvete. Ona obavlja vseh vrst bančne posle in prodaja "čifkarte" vseh družb.

Ne pozabite se obrniti na njo kadar kaj potrebujete.

Vaši prihranki so zavarovani pri

KASPAR AMERICAN STATE BANK

1900 BLUE ISLAND AVENUE

CHICAGO, ILL.

TELEFON ROCKWELL 4904

TISKARNA S. N. P. J.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za venelice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J.
DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne
Cene zmerne, unijako delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTERY

2657-59 So. Lawndale Avenue
CHICAGO, ILL.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTМЕНA POJASNILA